

Täysistunto

Torstai 24.2.2022 klo 16.00—18.53

8. Lakialoite laiksi eräiltä miehitysilta alueilta peräisin olevien tuotteiden maahantuonnin kiellosta

Lakialoite LA 3/2022 vp Veronika Honkasalo vas ym.

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään ulkoasiainvaliokuntaan.

Lähetekeskustelua varten varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Avaan keskustelun. Esittelypuheenvuoro, edustaja Honkasalo, olkaa hyvä.

Keskustelu

18.35 **Veronika Honkasalo vas** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Maailmalla tapahtuvat ihmisoikeusrikkomukset ovat myös meidän ongelmamme. Emme voi sulkea silmiämme muualla tapahtuvilta ihmisoikeusloukkauksilta tai kuvitella, että olisimme eristettyjä muusta maailmasta. Muualla tapahtuvat loukkaukset koskevat aina myös meitä.

Minä ja muut lakialoitteen allekirjoittajat esitämme säädettäväksi maahantuontikieltoa alueilta, joiden miehityksen yhteydessä rikotaan vakavasti kansainvälistä humanitääristä oikeutta tai ihmisoikeussopimuksia. Tarkoituksena olisi estää ihmisoikeusloukkauksia ja kansainvälisen humanitäärisen oikeuden loukkauksia edistävän yritystoiminnan tukemista.

Arvoisa puhemies! Yhdistyneiden kansakuntien peruskirjan ja kansainvälisen oikeuden ytimessä on kansojen yhtäläisten oikeuksien ja kansojen itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen. Tätä oikeutta kaikkien sopimusvaltioiden on osaltaan ja omilla toimillaan edistettävä ja kunnioitettava. Maailmalla on kuitenkin käynnissä useita pitkittyneitä konflikteja, joissa valtio miehittää toisen aluetta eikä kansainvälinen yhteisö tunnusta valtion suveriniteettia alueella. Miehitystilanteet loukkaavat miehitettyjen alueiden väestön itsemääräämisoikeutta.

Humanitääristä oikeutta eli sodan oikeussääntöjä sääntelevä Geneven sopimus suojelee miehitetyn alueen väestön oikeuksia. Sopimus sisältää muun muassa säännöksen, jonka mukaan valtaajavalta ei saa siirtää vallatulle alueelle osaa omasta siviiliväestöstään. Räikeimmillään voi olla kyse miehittäjävaltion miehitetylle alueelle perustamista laittomista siirtokunnista, joiden tieltä alueen asukkaiden koteja puretaan ja väestöä hädätään tai pakosiirretään. Miehitetyn alueen väestöön voi kohdistua moninaisia ihmisoikeusloukkauksia. Miehittävä valtio ei tyypillisesti tunnusta alueen alkuperäiselle väestölle vastaavia perusoikeuksia kuin kansalaisilleen. Miehityillä alueilla yritystoiminnan kielteiset ihmisoi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 15/2022 vp

keusvaikutukset korostuvat. Yritystoiminta tukee suoraan tai epäsuorasti alueen väestön sortoa ja kansainvälisen oikeuden loukkauksia.

Esimerkiksi Israelin laittomissa siirtokunnissa toimii satoja erikokoisia yrityksiä. Yritystoiminta siirtokunnissa on kannattavaa, sillä maan vuokra on halpaa ja Israel myöntää siirtokunnissa toimiville yrityksille erilaisia kannustimia. Yritykset ovat hyötynyt myös ympäristö- ja työläinsäädännön heikosta valvonnasta. Siirtokunnissa toimivien yritysten maksamia veroja käytetään siirtokuntien infrastruktuurin kehittämiseen. Yritystoiminta ruokkii näin siirtokuntien kasvua ja vaikeuttaa Israelin ja Palestiinan välisen konfliktin ratkaisemista.

Miehittyillä alueilla toimivat yritykset hyödyttävät ennen kaikkea miehittäjävaltiota ja sen harjoittamaa miehitystä. Muilla valtioilla on velvollisuus olla tunnustamatta tai hyväksymättä tätä kansainvälisen oikeuden vastaista toimintaa. Lakialoitteeni ajaa juuri tätä taroitusta.

Jo nykyisin siirtokunnista peräisin olevia tuotteita koskee erityissääntely, ne on EU:ssa esimerkiksi erikseen merkittävä. Lakialoitteeni jatkaa tätä samaa sääntelyä. Selkeät, lakiin perustuvat maahantuontikiellot myös auttaisivat yrityksiä ja kuluttajia toimimaan vastuullisesti.

Arvoisa puhemies! Tämän kuun alussa maailman suurin ihmisoikeusjärjestö Amnesty International julkaisi raportin, jossa se katsoo Israelin valtion palestiinalaisiin kohdistamien sortotoimien täyttävän apartheidin tunnusmerkistön. Apartheidjärjestelmässä yksi rodullinen ryhmä järjestelmällisesti syrjii ja alistaa toista, tavoitteenaan sortohallinnon ylläpito. Kyse on rikoksesta ihmisyyttä vastaan. Amnestyn raportti osoittaa, että Israel riistää palestiinalaisten oikeuksia monella tavalla, muun muassa liikkumisvapauden rajoituksilla, pakkosiirroilla, hallinnollisilla pidätyksillä ja laittomilla teloituksilla. Amnesty muun muassa toistaakin suosituksen valtioille kieltää Israelin laittomissa siirtokunnissa valmistettujen siirtokuntatuotteiden tuonti.

Arvoisa puhemies! Israelin laittomat siirtokunnat tuodaan aloitteen perusteluissa esiin yhtenä esimerkkinä tilanteesta, johon esittämäni laki olisi sovellettavissa. Palestiinalaisalueille perustettujen siirtokuntien asema on kansainvälisoikeudellisesti selvä: ne ovat kansainvälisen oikeuden vastaisia, ja ne on tuomittu laajasti niin Euroopan unionin, EU-tuomioistuimen, kansainvälisen tuomioistuimen kuin YK:n turvallisuusneuvoston toimesta. Toisena esimerkkinä mainitaan Marokon miehittäjä Länsi-Sahara. Kansainväliseltä statukseltaan kiisteltyä mutta laajasti miehityksi tunnustettuja alueita ovat myös esimerkiksi Abhasia, Etelä-Ossetia, Badme, Pohjois-Kypros ja osa Pohjois-Syriaa. Venäjän miehittämältä Krimiltä peräisin olevien tavaroiden tuonti Euroopan unioniin on onneksi Euroopan unionissa kielletty jo vuonna 2014.

Esittämässäni laissa itsessään ei kuitenkaan listattaisi alueita, joihin maahantuontikieltoa sovellettaisiin, vaan aloite on tässä suhteessa tarkoitettu neutraaliksi ja yleiseksi. Alueet, joilla valmistettuihin tuotteisiin tuontikieltoa sovellettaisiin, määriteltäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella lakiin kirjattavien edellytysten mukaisesti. Siispä lakia sovellettaisiin maahantuontiin alueelta, joka on vallattu neljännen Geneven sopimuksen tarkoittamalla tavalla ja jolla miehittävän valtion suvereniteettia ei ole tunnustettu ja jolle miehittävä valtio on mainitun sopimuksen vastaisesti siirtänyt siviiliväestöään tai jolla miehittävä valtio muulla tavoin syyllistyy tai on syyllistynyt vakaviin mainitun sopimuksen tai kansainvälisten ihmisoikeussopimusten loukkauksiin.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 15/2022 vp

Arvoisa puhemies! Kiitän lämpimästi kaikkia aloitteen allekirjoittajia tuesta ja myös rohkeudesta, sen verran asiantontakin kielenkäyttöä olen aloitteen johdosta saanut osakseeni. Samalla on kuitenkin todettava, että valtaosin aloitteen saama palaute ja huomio on ollut sydäntä lämmittävää. Aloitetta ovat kiitelleet kansainvälisissä keskustelutilaisuuksissa useat kansainvälisen oikeuden asiantuntijat, ja tukensa sille ovat antaneet myös lukuisat israelilaiset akateemikot, entiset diplomaatit ja yhteiskunnalliset vaikuttajat. Mikä tärkeintä, kansainvälistä huomiota saanut aloite on jo nyt kannustanut vaatimaan vastaavaa muissa maissa. Vastikään on käynnistynyt myös eurooppalainen kansalaisaloite vastaavasta aiheesta, jonka Euroopan unionin tuomioistuin totesi olevan normaalia komission toimivaltaan kuuluvaa kauppapolitiikkaa ja täysin mahdollinen toimi.

Toivottavasti tähän saliin saadaan pian käsiteltäväksi myös niin kansallista kuin EU-tasoisia yritys vastuulainsäädäntöä, joka velvoittaa yrityksiä huomioimaan toimintansa ihmisoikeusvaikutuksia. Yksittäinen kuluttaja voi pyrkiä toimimaan vastuullisesti, mutta todellinen vastuu on viime kädessä yritysten ja meidän lainsäätäjien. Reilu pelikenttä ja reilut säännöt ovat myös reilun yrityksen etu.

Arvoisa puhemies! Suomi ei ole erillinen saareke vaan osa globaalia maailmaa. Osana länsimaita meidän on katsottava myös peiliin ja tunnustettava, että toimintamme osaltaan mahdollistaa monien ihmisoikeusongelmien jatkumisen. Tuemme ihmisoikeusloukkauksia ja kansainvälisen oikeuden loukkauksia, jos paremmasta tiedosta huolimatta nostamme kädet ilmaan, katsomme sivusta ja asetamme taloudelliset intressit etusijalle. Suomen tulee kantaa vastuunsa ja puolustaa ihmisoikeuksia itsenäisesti ja yhdessä EU:n kanssa. Siirtokuntatuotteiden tuonnin kieltämällä seisomme sorrettujen rinnalla ihmisoikeusloukkauksia vastaan. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Niikko, olkaa hyvä.

18.44 Mika Niikko ps: Arvoisa puhemies! Käsitellyssä on edustaja Honkasalon lakialoite laiksi eräiltä miehitysilta alueilta peräisin olevien tuotteiden maahantuonnin kiellosta. Jokainen lakialoitteen luenut ymmärtää, mitä alueita edustaja Honkasalo näillä ”eräillä miehitysilta alueilta” tarkoittaa, kuten ehkä tässä puheenvuorossakin se tuli yksilöityä. Aloite väittää, että siinä ei määritetä, mitä alueita lain tulisi koskea. Kuitenkin esimerkinomaisesti aloitteessa nostetaan esiin Israel yhtenä kohteena 19 kertaa.

Tosiasia on kuitenkin se, että Israel on ainoa demokratia Lähi-idässä. Koko itsenäisyytensä ajan se on joutunut vihamielisyyksien ja erilaisten hyökkäysten kohteeksi. Ennen omaa valtiota juutalaisia tuhottiin toisen maailmansodan aikana holokaustissa. On häpeällistä, että antisemitismia ja Israelin valtioon kohdistuvaa antisionismia ei ole vielä kukaan saatu kitkettyä maailmalta. Israelin kohtuuton syyttely kansainvälisellä areenalla on ilmiselvää. YK:n ihmisoikeusneuvosto tuomitsee Israelia jatkuvasti. Se ei kuitenkaan osoita minäkäänlaista paheksuntaa esimerkiksi Kiinan, Venäjän, Kuuban, Saudi-Arabian, Pakistanin tai Turkin tekemiä ihmisoikeusrikkomuksia kohtaan. Näitä maita ei ole yhtä ainuttakaan kertaa neuvoston olemassaolon aikana tuomittu. Tämä mielestäni kertoo jostakin.

Israel tuomitaan aggressiiviseksi, kun se puolustaa omia kansalaisiaan terroristi-iskuilta. Tästäkin on tässä salissa useiden vuosien aikana jouduttu keskustelemaan. Palestiinalaiset kuvataan ainoastaan viattomina uhreina, vaikka palestiinalaisia hallitseva terroristijärjestö levittää Israel-vastaisuutta jopa lasten oppimateriaaleissa. Tätäkään ei ole saatu poistettua, ja kaikki tämä tapahtuu Euroopan unionin veronmaksajien rahoilla. Israel lei-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 15/2022 vp

mataan miehittäjäksi ja valloittajaksi, mutta Jordaniaa, joka vuonna 1948 valloitti sotatoumien avulla Länsirannan 20 vuodeksi, ei moitittu mistään.

Arvoisa puhemies! Tämä käsittelyssä oleva, useiden vihervasemmistolaiden edustajien allekirjoittama lakialoite huokuu tuota samaa puolueellisuutta ja Israel-vastaisuutta. Valittavasti näin sen tulkitsen itse. Mikäli lailla tosiasiallisesti haluttaisiin huomioda ihmisoikeuksien toteutuminen alueilla, joiden kanssa Suomi tekee kauppaa, niin pääpainon tulisi olla jossain aivan muualla kuin Länsirannan tilanteessa. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Honkasalo, olkaa hyvä.

18.47 Veronika Honkasalo vas: Arvoisa puhemies! Suosittelisin edustaja Niikolle, että hän tutustuu lakialoitteen sisältöön huolellisesti, ja esittelinkin sen tuossa hyvin perusteellisesti, eli en lähde kertaamaan niitä argumentteja enää tämän enempää. Edustaja Niikko on myös itse vastaanottanut kirjeen, jossa on kannatettu tätä lakialoitetta ja joka on usean israelilaisen kansalaisvaikuttajan, todella merkittävän henkilön allekirjoittama, ja on todella tärkeää nimenomaan huomata, että tätä samaa asiaa myös tukevat useat kansalaistoimijat Israelissa. Lisäksi tuntuu ehkä hivenen tylsältä, että joutuu kerta toisensa jälkeen toistamaan sen, että Israelin valtion toimien kritisoimisella ei ole mitään tekemistä antisemitismillä kanssa. On minusta todella turhauttavaa ja väärin käyttää tällaista korttia kerta toisensa jälkeen, kun on kyse aivan selkeistä ihmisoikeusloukkauksista, joita tuossa puheenvuorossanikin toin esille monin eri tavoin.

Niin kuin tuossa puheessa toin esille, olen ollut itse todella ilahtunut siitä, kuinka paljon tämä lakialoite on itse asiassa herättänyt kansainvälistä huomiota. Suomessa se ei niinkään ole herättänyt julkista keskustelua, mutta Suomen ulkopuolella olen esitellyt sitä lukuisissa erilaisissa ihmisoikeustapaamisissa, ja olen saanut myös pyyntöjä siitä, että tämän lakialoitteen voisi kääntää englanniksi ja että parlamentaarikot eri Euroopan maissa voisivat jättää vastaavanlaisia aloitteita omissa eduskunnissaan, ja sen takia tämä todella perusteellinen ja pitkä lakialoite on myös käännetty englannin kielelle. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Niikko, olkaa hyvä.

18.49 Mika Niikko ps: Arvoisa puhemies! Edustaja Honkasalo, olen teidän kanssanne samaa mieltä siitä, että on oikein tuomita laitton ja mieletön väkivalta ihmisiä kohtaan kaikkialla. En puolusta Israelin toimia silloin, kun ne kohdistuvat siviileihin, jos käytetään sellaista väkivaltaa, kohtuutonta toimenpidettä tällaisissa kysymyksissä, kun ihmisten asumisesta puhutaan.

Haluan tätä kuitenkin tarkastella laajemmalla kontekstilla, sitä, kuinka me voisimme yhden valtion tuottamia vaikkapa vihanneksia merkitä siten, että kuluttajat tietäisivät ostaessaan, mistä on kyse. Jos me näin lähdemme toimimaan, niin toivoisin sitten, että tässä otettaisiin laajemmin keskusteluun kaikki muutkin maat, jotka toimivat väärin osaa kansastaan kohtaan. Me ei olla täällä kovin paljon käyty keskustelua esimerkiksi siitä, pitäisikö meidän samalla tavalla merkitä kaikki Kiinasta tulevat tuotteet, jos siellä käytetään lapsityövoimaa tai vaikka uiguurien pakkotyövoimaa niiden tuotteiden valmistamiseen. Ei tällaista keskustelua täällä käydä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 15/2022 vp

Aina kun näissä ihmisoikeuskeskusteluissa käydään debattia tai jollakin tavalla rakentavaakin puheenvuoroa, niin Israel on se tikunnokassa oleva valtio. Israel on kuitenkin tärkeä kauppakumppani Suomelle teknologian osalta. Meillä on paljon aseellista yhteistyötä teknologian osalta ja myös muuta, ja siinä mielessä en heittäisi koko asiaa roskakoriin sen takia, että tämä yksi asia on erityisen ongelmallinen.

Siinä mielessä itse hain tätä tasapuolisuutta siinä, että kun me lähdemme asioita korjaamaan, niin korjattaisiin ne sitten siten, että otetaan esimerkiksi paljon vakavampia ihmisoikeusrikkomuksia tekevät valtiot kuin Israel tässä keskustelussa keskiöön.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Honkasalo, olkaa hyvä.

18.51 **Veronika Honkasalo vas:** Kiitos, arvoisa puhemies! Usein nimenomaan kohtaa tämmöistä whataboutismia: miksi et keskity ihmisoikeusongelmaan jossain toisessa paikassa, ja itse asiassa nyt edustaja Niikolle kerron siitä, että huomenna vetämäni eduskunnan ihmisoikeusverkosto järjestää täällä eduskunnassa, Teamsin välityksellä tosin, uiguurien tilanteesta tilaisuuden, johon osallistuu myös Finnwatchin asiantuntija ja jossa nimenomaan käydään samaa tematiikkaa myös läpi. Eli kyllä nämä ihmisoikeusongelmat ovat ainakin omalla agendallani globaalilla tasolla koko ajan läsnä, ja ihmisoikeusverkostossakin pyritään niitä nimenomaan näin käsittelemään. Uskon, että siitä tilaisuudesta tulee erittäin mielenkiintoinen ja merkittävä. Siinäkin on huomioitava se, että Suomessa asuvien uiguurien tilanne on erittäin vaikea, ja tässäkin on jouduttu miettimään näitä turvatoimia erityisen huolellisesti. Mutta toivottavasti edustaja Niikko pääsee osallistumaan tähän tilaisuuteen. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin ulkoasiainvaliokuntaan.